

Во предвечерието на Струшките вечери на поезијата, една од најеминентните културни манифестации во земјата, разговаравме со еден од првите луѓе на годишното збиднување, господинот Зоран Анчевски. Во интервјуто господинот Анчевски зборува за неколку актуелни прашања поврзани со оваа значајна манифестација, притоа потсетувајќи нè на суштинските вредности кои ја обликуваат нашата културна позиција во европски и во светски рамки.

■ Разговорот го водеше:
Ружица ГОЧЕВСКА

☀ Господине Анчевски, и годинава ја имате честа да бидете на оваа исклучително важна функција од областа на културата. Струшките вечери на поезијата датираат од 1962 година, за во 1966 година да прераснат во манифестација од светски рамки. Каква би била Вашата паралела од нејзините почетоци до денес?

АНЧЕВСКИ: Не знам што подразбирате под тоа "каква би била мојата паралела од почетоците на СВП до денес", но можам да ви кажам дека јас буквално сум израснал со фестивалот. Имено, прв пат на фестивалот дојдов на 18 години, како млад, сосема непознат поет, кој сакаше да ги види големите светски поети. Спиев во вреќа за спиење на струшките плажи и бавчи, ме јадеа комарци, ме лаеја кучиња, ме браќаа газди, но јас упорно доаѓав... сè дури не бев кооптиран за преведувач во прес-центарот. Еве, сега сум претседател на УО, поет-учесник, преведувач итн. Мојот пат до функцијата претседател на УО е одбележан со огромен ентузијазам и љубов кон манифестацијата, со желба тој да продолжи да биде нашиот репрезент на духот и на културните вредности кои ги имаме во изобилство, но и да ни ги приближува тие вредности од секој агол на светот.

☀ Познато е дека за културата никогаш нема доволно материјални средства. Како годинава успеавте да ја затворите финансиската конструкција за безболно одржување на СВП 2005?

АНЧЕВСКИ: Средства за културата нема доволно ниту во богатите земји, а камоли во нашата невработена, транзициска земјичка. Но, средства за фестивалот сепак се "пабирчат" и ги има во скромни износи заради разбирањето на Министерството за култура (како што всушност било со децении наназад), а оваа година и заради чувството на локалната самоуправа, Општината Струга и нејзиниот градоначалник, како и заради симболичните донации од УНЕСКО и некои други странски фондации. Тажна е приказната за обидот да најдеме по некој спонзор меѓу нашите самонаречени

РЕПРЕЗЕНТ НА КУ

бизнисмени. Освен неколку индивидуалци, како академик Томе Серафимовски и познатиот донатор г. Трифун Костовски, кои на фестивалот му ги подарија портретите-скулптури на основоположниците на СВП - Славко Јаневски и Анте Поповски, речиси сите други на кои им се обративме сурово и сувопарно нè одбија. Нека им служи на чест... Тажно е да се гледаат луѓе кои себеси се сметаат за богати, а всушност си ја загубиле или ја продале сопствената душичка. Не постои ниту богат индивидуалец, ниту богата нација без богатство на духот. Не ме загрижуваат толку износите кои тие евентуално би ги донирале, туку ова второто - рапидното осиромашување на духот на нашите простори.

☀ Се наоѓаме во предвечерието на свеченото отворање на Струшките вечери на поезијата. Годишниот лауреат, добитник на Златниот венец е почитуваниот Вилијам Стенли Мервин од САД. Можете ли да ни кажете нешто повеќе за овој автор и за неговото творештво. Во јавноста се слушнаа одредени контроверзи во однос на неговиот избор, односно притисоците кои се однесуваа на конкретен автор?

АНЧЕВСКИ: В(илијам) С(тенли) Мервин е еден од водечките поети во Америка. Во неговата поетска кариера која се протега низ повеќе од пет децении, тој има објавено огромен број наслови од кои најнови се збирките: "Склопување на стените", "Звукот на реката", "Цвет и рака" и "Зеница", а пролетта 2005 година од печат излегоа и неговите "Избрани песни 1951-2000".

Во 1949 година, на 22-годишна возраст, доаѓа во Европа каде во текот на сл-

едните седум години работи како татор и воодушевено ја проучува и преведува европската поетска традиција (од француски, шпански, португалски и латински јазик). Живеел во Франција, Португалија и на Мајорка. За време на престојот во Европа и по неговото враќање во САД ги објавува првите поетски збирки "Маска за Јанус" (1952, избрана за најквалитетна дебитантска збирка од американски автор од страна на В. Х. Одн), "Мечки што танцуваат" (1954), "Зелено со ѕверови" (1956), кои веднаш го исфрлаат во преден план како еден од најталентираниите и најоригиналните млади американски поети, чија необична поезија во себе вклучува експерименти што дотогаш не се видени и прочитани во современата американска поетска традиција. По првите книги следуваат и "Пијан во печката" (1960), "Подвижна цел" (1963), "Вошки" (1957), "Носач на скали" (1970), за која е награден со престижната Пулицерова награда за литература, "Бледите деца на рударот" (1970, куса поетска проза), "Записи за недовршена музичка придружба" (1973), "Цветот компас" (1977), "Куќи и патници" (1977, куса поетска проза) и други. За својот поетски опус ги има добиено уште и престижните американски награди: "Танинг", "Болинген", наградата на Американската поетска академија (1974), "Рут Лили" и "Ланан" за животното дело.

На крајот од седумдесеттите Мервин се сели на Хаваите каде ја надградува својата поезија со нови искуства и слики, како резултат на што се појавуваат збирките "Откривање на островите" (1982), "Отворање на дланката" (1983), "Дожд во дрвјата" (1987), "Патувања" (1993), како и збирка куси прозни и есеистички записи "Неврамени оригинали" (1996).

Покрај тоа што е извонредно плоден

поет, Мервин е и неуморен преведувач, за што го има добиено највисокото признание за превод во САД на американскиот ПЕН клуб (1979). Од неговите многубројни преводи ќе ги издвоиме: "Поемата за Сид" (1959), "Шпански балади" (1960), "Сатирите на Персеј" (1961), "Песната за Роландо" (1963), "Просирноста на светот" (1969, песни од Жан Фолејн), "Избрани песни на Осип Манделштам" (1974), "Еврипидовата Ифигенија" (1977), "Класична љубовна поезија на Санскрит" (1977), "Дантеовото Чистилиште", а неодамна и познатата средновековна англиска поема "Сер Гавејн и зелениот витез".

Вилијам Стенли Мервин живее и работи на островот Хаики на Хаваите и е вклучен во голем број активности како поборник за зголемување на човековата еколошка свест и за заштита на флората и фауната не само на Хаваите, туку и на цел свет.

двоил и функцијата на преведувачката работилница која веќе по трет пат ќе работи врз поезијата на нашиот поет-лауреат (оваа година тоа е реномираниот поет Петар Т. Бошковски) и ќе произведе 15-20 негови песни на шест јазици итн.

Минатата година, исто така, имавме одлични содржини за предвидените програмски настани, но малку кој сакаше нив да ги види или слушне... Сите беа обземени и замелушени со настаните околу Струга и намерно или не, останаа слепи за извонредните читања, на Канео, Св. Софија, Матка итн. Спакнаваме на тоа што нашите стари одамна го проколнале: при очи да не гледаме и при уши да не слушаме. Но, не сакам да зборувам за минатото. Дајте сите да се завртиме кон она убаво што треба да ни се случи денес. Фестивалите постојат за опуштање, давање одушка, отргнување од нашето траурно секојдневие. Затоа, нека

донското современо поетско творештво. Со таква продукција на квалитетна преводна литература не може да се пофалат ниту нашите најреномирани издавачи. Сè тоа го подготвуваат професионалци, за што сведочи и високиот, би рекол, светски квалитет на тие изданија (од дизајн до превод) и тоа за само шест-седум месеци, бидејќи за тие изданија треба претходно да се побараат правата од авторите или од нивните издавачки куќи, да се пронајдат компетентни антологичари за националните антологиски избори и на крај да се дадат во рацете на компетентни преведувачи и на специјалисти за одделни книжевни подрачја во светот. Фестивалот почнува и завршува помалку или повеќе успешно секоја година, но токму изданијата се уметничкиот факт кој трајно останува, се депонира и се вградува во нашата културна ризница.

КУЛТУРНИТЕ ВРЕДНОСТИ

Што се однесува до контроверзите во јавноста, тоа остануваат да бидат контроверзи. Ние не можеме да живееме без нив. Скандалот и контроверзите ни станаа и јастие и питие и дрога. Всушност, поетот ќе дојде во Струга, па и сами ќе се уверите за каква личност и за каков поет се работи.

☀️ Каква е планираната програма за СВП 2005? Ќе има ли нешто што ќе ги помести настаните од повторувањата од година во година? Планирајте, но...?

АНЧЕВСКИ: Програмата на еден фестивал е секако неговата физиономија, идентитет, неговата лична карта и тука нема што многу радикално да се менува. СВП е најстар фестивал на светот кој во континуитет се одржува секоја календарска година во текот на изминатите 44 години. Многу други "помлади" фестивали се поставени врз урнекот на СВП, па затоа концептот врз кој е поставен нашиот фестивал не треба радикално да се менува, туку одвреме-навреме да се осовременува за да би бил во текот со времето. Овогодишната програма на фестивалот треба да ја засити поетската фестивалска потреба на сите генерации. Покрај препознатливите "Меридијани", "Мостови", "Портретот на лауреатот" во Св. Софија, портретот на добитникот на наградата "Браќа Миладиновци", претставувањето на една национална поезија (Израел), фестивалот ќе биде отворен и за нови гледања на поезијата, поетски перформанси (тука се новите "Ноќи без интерпункција" посветени на младите перформанс-поети од земјата и од странство, на мултимедијалните изрази (поезија, музика, видео), фолклорни настапи, сликарски изложби итн. Тука би ја из-

биде фестивал... Имаме доволно време преку годината за политика и слично.

☀️ Секоја година од СВП остануваат книжевни дела кои го збогатуваат колективното светско културно богатство. Колку антологиски дела од колку автори видеоа бел дел благодарение на македонската традиционална наклонетост кон пишаниот збор?

АНЧЕВСКИ: Покрај тоа што навистина е светски фестивал, под закрила на УНЕСКО, СВП стана и угледен издавач на преводна литература. Само во последните пет години, СВП има објавено околу шеесеттина преводни изданија (што на македонски, што од македонски), ексклузивни изданија, наслови од индивидуални автори и антологиски избори од странски поезии и тематски избори на македонски и на англиски јазик од маке-

☀️ Неблагодарно е да се потсетуваме на непријатните работи, односно на скандалите кои една ваква манифестација од висок ранг си дозволивме да ја следат. Алудираме на минатогодишните случувања. Дали поуката е извлечена?

АНЧЕВСКИ: Јас искрено се надевам дека поуката е извлечена и дека никогаш повеќе не смееме да си дозволиме такво скандалозно и небрежно однесување кон една манифестација од светски ранг и реноме од страна на непоетски чинители. Ако говориме за кривката на културата и нејзината неможност да се одбрани од налетите на политиката, на безобзирни изливи на гневни и искомплексирани национал-шовинисти, тогаш поезијата, како дел од таа култура, е можеби најкривка и најранлива. Не треба да се залажуваме дека нашата поетска традиција (мислам на комплексот наречен "македонска поезија" во која спаѓаат и поезиите пишувани и на јазиците од другите етнички заедници во Македонија), е поставена на цврсти "фундаменти". Тие фундаменти се небаре од стакло: ако еднаш се скршат и се урнисаат, ништо повеќе нема да ги "залепи" и да им ја врати постоечката привидна цврстина. Во овие травматизирани транзициски времиња подобро е да се чекори побавно, но сигурно; да се избира секој чекор напред, за да не би се враќале два назад. Се разбира, доколку ѝ мислиме добро на оваа толку богата и разнолика култура сместена на еден извонредно мал простор што, пак, претставува извонреден раритет не само во европскиот културен контекст, туку и во светскиот, за што всушност сведочи и нашиот меѓународен фестивал Струшки вечери на поезијата.